

Wybrane elementy praktyki projektowania oprogramowania
Wykład 13/15
Relacyjne bazy danych (2)

Wiktor Zychla 2019/2020

1	Spis treści	
2	Zapytania	2
2.1	SELECT INSERT, UPDATE, DELETE	2
2.1.1	SELECT	2
2.2	INSERT	2
2.2.1	UPDATE, DELETE	3
2.3	GROUP/HAVING, COUNT/AVG, MIN, MAX	3
2.3.1	Agregacje	3
2.3.2	Grupowanie	3
3	Relacje, JOIN	5
3.1	Relacje jeden-wiele	5
3.2	Relacja jeden-jeden	5
3.3	Relacja wiele-wiele	6
4	Programowanie baz danych w node.js	8
4.1	Pakiet mssql	8
4.2	Pakiet pg	9
4.3	Zagrożenie SQL Injection	9
4.4	Wzorzec Repository	11

2 Zapytania

Przypomnijmy skrypt bazy którą tworzyliśmy na wykładzie

```
CREATE TABLE [dbo].[Child] (
  [ID] [int] IDENTITY(1,1) NOT NULL,
  [ChildName] [nvarchar](150) NOT NULL,
  [ID_PARENT] [int] NOT NULL,
  CONSTRAINT [PK_Child] PRIMARY KEY CLUSTERED
  (
    [ID] ASC
  )
) ON [PRIMARY]
GO

CREATE TABLE [dbo].[Parent] (
  [ID] [int] IDENTITY(1,1) NOT NULL,
  [ParentName] [nvarchar](150) NOT NULL,
  CONSTRAINT [PK_Parent] PRIMARY KEY CLUSTERED
  (
    [ID] ASC
  )
) ON [PRIMARY]

ALTER TABLE [dbo].[Child] WITH CHECK ADD CONSTRAINT
[FK_Child_Parent] FOREIGN KEY([ID_PARENT])
REFERENCES [dbo].[Parent] ([ID])
```

2.1 SELECT INSERT, UPDATE, DELETE

2.1.1 SELECT

Do pobrania danych z tabeli służy zapytanie typu SELECT

```
SELECT * from Parent
```

Zbiór wynikowy może być dodatkowo ograniczony klauzulą WHERE

```
SELECT * from Parent WHERE ParentName='parent1'
```

Klauzul może być wiele i mogą tworzyć całe wyrażenie logiczne

```
SELECT * from Parent WHERE 'parent'<ParentName AND ParentName<'parent1'
```

Zbiór może być dodatkowo porządkowany za pomocą ORDER BY

```
SELECT * from Parent WHERE 'parent'<ParentName AND ParentName<'parent1'
ORDER BY ParentName
```

2.2 INSERT

Dodawanie danych do tabeli możliwe jest za pomocą zapytania typu INSERT

```
INSERT INTO Parent (ParentName) VALUES ('Parent1')
```

Należy zwrócić uwagę na to że w przypadku tabeli o kluczu głównym typu IDENTITY (automatycznie nadawana unikalna wartość) w zapytaniu nie podaje się jawnie wartości klucza głównego (tu: ID).

Z kolei w sytuacji gdy jako generator wartości klucza głównego służy sekwencja:

```
CREATE SEQUENCE [dbo].[Sequence1]
AS [int]
START WITH 1
INCREMENT BY 1
MINVALUE -2147483648
MAXVALUE 2147483647
CACHE
```

a klucz główny nie ma anotacji IDENTITY, dodawanie rekordów wymagałoby pobierania kolejnych wartości sekwencji

```
SELECT NEXT VALUE FOR dbo.Sequence1
```

i używania ich jawnie w klauzuli INSERT

```
DECLARE @id int = NEXT VALUE FOR dbo.Sequence1

SET IDENTITY_INSERT Parent ON
INSERT INTO Parent (ID, ParentName) VALUES (@id, 'Parent2')
SET IDENTITY_INSERT Parent OFF
```

(tu dodatkowo używamy polecenia SET IDENTITY_INSERT wymuszającego wymaganie wartości identyczności dla nowo wstawianego rekordu)

2.2.1 UPDATE, DELETE

Do modyfikacji rekordów służy zapytanie typu UPDATE np.

```
UPDATE Parent SET ParentName='new name' WHERE ID=1
```

Do usuwania rekordów – DELETE

```
DELETE FROM Parent WHERE ID=1
```

2.3 GROUP/HAVING, COUNT/AVG, MIN, MAX

Gdyby tabela zawierała, oprócz opisu rekordu (ParentName) również wartości typów liczbowych, umożliwiającą agregację, możliwe byłoby korzystanie z funkcji agregujących lub grupowania.

W celu demonstracji

```
ALTER TABLE PARENT ADD Val INT NULL
```

Następnie można zmodyfikować wartości, np.:

```
UPDATE Parent set Val = LEN(ParentName)
```

2.3.1 Agregacje

Przykłady zapytań agregujących

```
SELECT COUNT(*) FROM Parent
```

zwraca liczbę rekordów

```
SELECT AVG(Val) FROM Parent
```

zwraca średnią wartość kolumny Val (podobnie zadziała MIN czy MAX)

2.3.2 Grupowanie

Grupowanie rekordów po wartości kolumny wymaga wybrania kolumny do grupowania i zastosowania jakiejś funkcji agregującej do grupy, np.:

```
SELECT ParentName, COUNT(ParentName) from Parent
GROUP BY ParentName
```

zwraca rekordy pogrupowane po identycznej wartości ParentName a dla każdej grupy – jej licznosc.

Kluczula HAVING pozwala na filtrowanie grup:

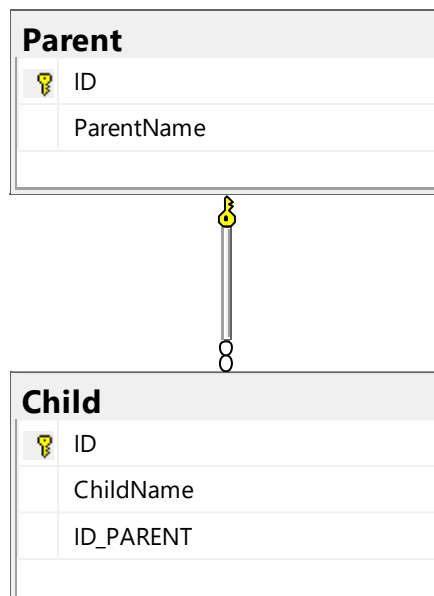
```
SELECT ParentName, COUNT(ParentName) from Parent
GROUP BY ParentName
HAVING COUNT(ParentName) >= 3
```

i jest czymś istotnie innym niż WHERE (które filtruje pojedyncze wiersze)

3 Relacje, JOIN

3.1 Relacje jeden-wiele

Utworzona tabela demonstruje najczęściej spotykany typ relacji – relację jeden-wiele:

Dzięki zdefiniowanemu kluczowi (klucz obcy: kolumna ID_PARENT z tabeli Child jest kluczem obcym do kolumny ID z tabeli Parent) baza danych dba o **spójność referencyjną** nie pozwalając na postępowanie się wartościami spoza zbioru dostępnych identyfikatorów.

Pobranie rekordów z tabel połączonych relacjami możliwe jest dzięki klauzuli złączenia kartezjańskiego JOIN w zapytaniu:

```
SELECT Child.ChildName, Parent.ParentName
FROM Child
JOIN Parent on Child.ID_PARENT = Parent.ID
```

Tę samą relację można przeglądać od strony tabeli-rodzica

```
SELECT Parent.ParentName, Child.ChildName
FROM Parent
LEFT JOIN Child on Parent.ID = Child.ID_PARENT
```

otrzymując w wyniku również te rekordy-rodziców dla których nie istnieją wskazujące na nie rekordy-dzieci.

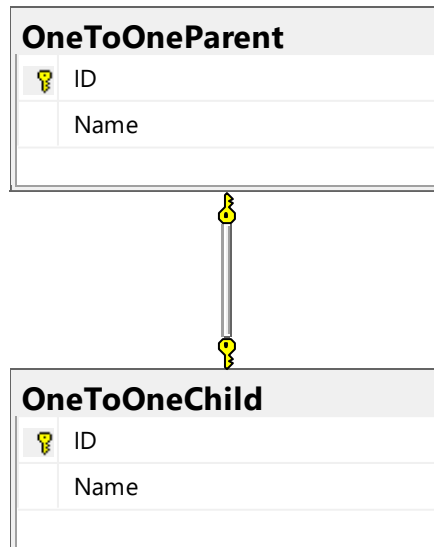
Warto zauważyć że wybieranie połączonych danych może być ograniczone inaczej niż przez złączenie kartezjańskie, na przykład

```
SELECT
    Parent.ParentName,
    (SELECT COUNT(*) FROM Child WHERE Child.ID_PARENT = Parent.ID)
FROM Parent
```

wybiera listę rekordów-rodziców oraz odpowiadającą każdemu liczbę rekordów-dzieci.

3.2 Relacja jeden-jeden

Relacja jeden-jeden obsługiwana jest przez relację klucza obcego z kolumny klucza głównego:


```

CREATE TABLE [dbo].[OneToOneParent](
    [ID] [int] IDENTITY(1,1) NOT NULL,
    [Name] [nchar](10) NOT NULL,
    CONSTRAINT [PK_OneToOneParent] PRIMARY KEY CLUSTERED
(
    [ID] ASC
))

CREATE TABLE [dbo].[OneToOneChild](
    [ID] [int] NOT NULL,
    [Name] [nchar](10) NULL,
    CONSTRAINT [PK_OneToOneChild] PRIMARY KEY CLUSTERED
(
    [ID] ASC
))

ALTER TABLE [dbo].[OneToOneChild]
    ADD CONSTRAINT [FK_OneToOneChild_OneToOneParent] FOREIGN KEY([ID])
REFERENCES [dbo].[OneToOneParent] ([ID])
  
```

3.3 Relacja wiele-wiele

Relacja wiele-wiele wymaga pomocniczej tabeli:

```

CREATE TABLE [dbo].[ManyMany_Relation](
    [ID] [int] IDENTITY(1,1) NOT NULL,
    [ID_1] [int] NOT NULL,
    [ID_2] [int] NOT NULL,
    CONSTRAINT [PK_ManyMany_Relation] PRIMARY KEY CLUSTERED
(
    [ID] ASC
))

CREATE TABLE [dbo].[ManyMany1](
    [ID] [int] IDENTITY(1,1) NOT NULL,
    [Name] [nchar](10) NOT NULL,
    CONSTRAINT [PK_ManyMany1] PRIMARY KEY CLUSTERED
(
    [ID] ASC
))
  
```

```

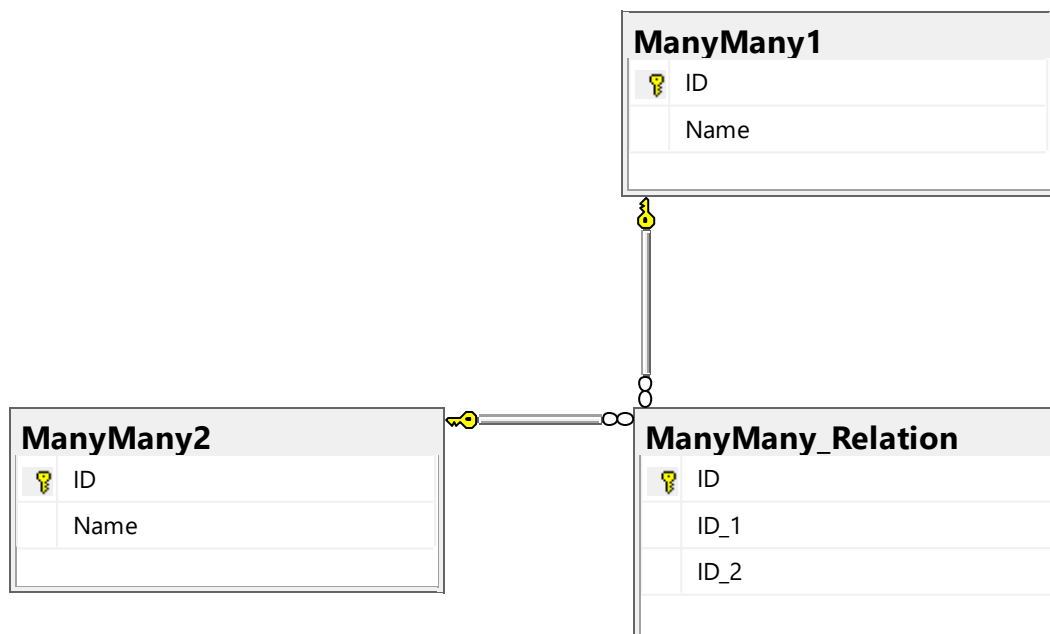
CREATE TABLE [dbo].[ManyMany2](
    [ID] [int] IDENTITY(1,1) NOT NULL,
    [Name] [nvarchar](10) NOT NULL,
    CONSTRAINT [PK_ManyMany2] PRIMARY KEY CLUSTERED
(
    [ID] ASC
))

ALTER TABLE [dbo].[ManyMany_Relation] ADD CONSTRAINT
[FK_ManyMany_Relation_ManyMany1] FOREIGN KEY([ID_1])
REFERENCES [dbo].[ManyMany1] ([ID])

ALTER TABLE [dbo].[ManyMany_Relation] CHECK CONSTRAINT
[FK_ManyMany_Relation_ManyMany1]

ALTER TABLE [dbo].[ManyMany_Relation] ADD CONSTRAINT
[FK_ManyMany_Relation_ManyMany2] FOREIGN KEY([ID_2])
REFERENCES [dbo].[ManyMany2] ([ID])

```


4 Programowanie baz danych w node.js

Współcześnie pakiety do komunikacji z bazami danych wykorzystują wzorzec **async-await**. Jeśli tylko jest taka możliwość, warto z niej korzystać.

4.1 Pakiet mssql

W przypadku Sql Server, podstawowy pakiet to **mssql**.

Do nawiązania połączenia wymagane jest podanie parametrów połączenia, a następnie można wykonać zapytanie:

```
var mssql = require('mssql');

async function main() {

    var conn = new mssql.ConnectionPool(
        'server=localhost,1433;database=foo;user id=foo;password=foo');
    try {

        await conn.connect();

        var request = new mssql.Request(conn);
        var result = await request.query('select * from Parent');

        result.recordset.forEach( r => {
            console.log( `${r.ID} ${r.ParentName}` );
        })

        await conn.close();

    }
    catch ( err ) {
        if ( conn.connected )
            conn.close();
        console.log( err );
    }
}

main();
```

Ten prosty przykład ilustruje zasadę zgodnie z którą rekordy zwracane przez podsystem komunikacji z bazami danych są materializowane do obiektów o polach odpowiadających kolumnom tabeli.

Zasada jest następująca – obiekt typu **ConnectionPool** należy skonstruować raz i wykorzystywać go przez cały czas życia aplikacji, nawet w aplikacji obsługującej równoległe wiele połączeń (= w aplikacji internetowej). Obiekt ten odpowiada za utrzymywanie tak zwanej puli połączeń dzięki czemu kolejne wykonywane z poziomu kodu zapytania nie muszą zwykle wyzwać kolejnych negocjacji parametrów

połączenia. Wzorzec puli połączeń jest niezwykle istotny przy programowaniu aplikacji bazodanowych o dużym obciążeniu.

Z kolei obiekt typu **Request** należy konstruować zawsze, tam gdzie jest potrzebny.

4.2 Pakiet pg

W przypadku PostgreSQL korzysta się z pakietu **pg**, w tym przypadku zasada jest podobna – obiekt **Pool** służy do konstrukcji parametrów połączenia i albo użyje się metody **connect** do uzyskania osobnego obiektu typu **Client** (który po wykonaniu zapytania należy zwrócić do puli metodą **release**) albo użyje się metody **query** wprost na obiekcie **Pool**.

```
var pg = require('pg');

(async function main() {

    var pool = new pg.Pool({
        host: 'localhost',
        database: 'PersonCatalog',
        user: 'pg',
        password: 'pg'
    });

    try {
        var result = await pool.query('select * from Parent');

        result.rows.forEach( r => {
            console.log( `${r.ID} ${r.ParentName}` );
        });
    }
    catch ( err ) {
        console.log( err );
    }
})();
```

4.3 Zagrożenie SQL Injection

Jednym z typowych błędów jakie można popełnić przy projektowaniu aplikacji korzystającej z bazy danych jest otwarcie podatności [SQL Injection](#). Podatność ta pojawia się wtedy, kiedy programista chce zbudować kwerendę do której parametry podaje użytkownik.

Typowy przykład do kwerenda dodająca dane do bazy danych – użytkownik na formularzu wprowadza swoje imię i nazwisko, a aplikacja buduje zapytanie typu INSERT które dodaje rekord do bazy.

```
var name = 'Jan1 ' + new Date().toString();

var request = new mssql.Request(conn);
await request.query( `insert into Parent (ParentName) values ('${name}')` );
```

Od strony technicznej tak zbudowany kod działa – wartość wprowadzona przez użytkownika (tu: w zmiennej **name**) trafia do bazy. Użytkownik może jednak nadużyć danej mu możliwości i przedstawić się na formularzu jako

```
var name = '); delete from Parent; --";
```

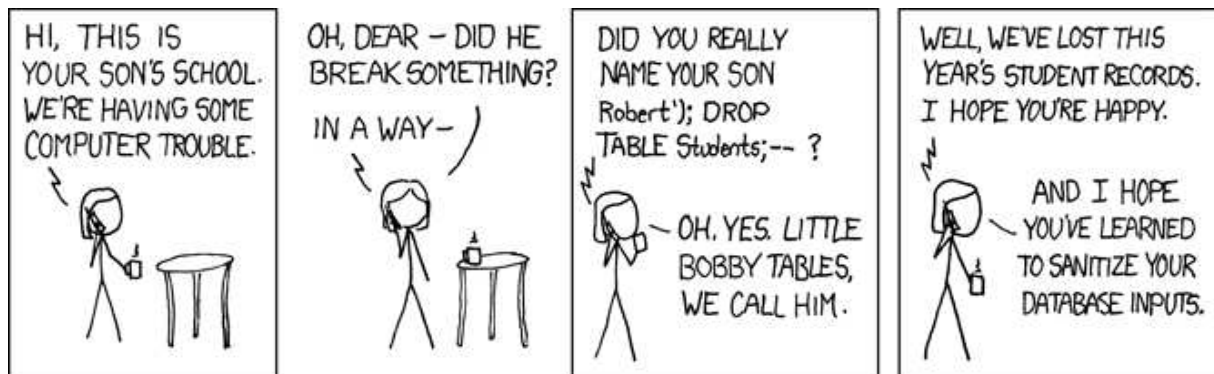
Po uzupełnieniu szablonu zapytania przez parametr użytkownika, do bazy trafia zapytanie

```
insert into Parent (ParentName) values ('); delete from Parent; --')
```

Celem użytkownika było takie uzupełnienie kwerendy w którym

- Część kwerendy napisana przez programistę jest poprawnie uzupełniona tak żeby tworzyć poprawny początek zapytania
- Za częścią napisaną przez programistę pojawia się separator ; i część kwerendy napisana przez użytkownika
- Aby koniec zapytania napisanego przez programistę nie stanowił problemu dla parsera SQL, użytkownik na końcu parametru dodaje -- czyli symbol komentarza, powodujący że ostatnia część zapytania jest ignorowana

Jak widać, użytkownik mógł w ten sposób wprowadzić do zapytania dowolną kwerendę.

Rysunek 1 <https://xkcd.com/327/>

W celu uniemożliwienia nadużycia parsera SQL, programista powinien pamiętać o podstawowej zasadzie

Tam gdzie część zapytania pochodzi od użytkownika należy używać **kwerendy parametryzowanej**

[Kwerenda parametryzowana](#) oddziela część zapytania podlegającą parsowaniu od części która jest traktowana jako nieparsowana i jest zastępowana wartością już po sparsowaniu całej kwerendy. Nawet jeśli parametr otrzymuje wartość, która stanowi poprawny SQL lub fragment SQL, wartość nigdy nie podlega parsowaniu.

```

var name = ''); delete from Parent; --";

var request = new mssql.Request(conn);
request.input("ParentName", name);
await request.query( `insert into Parent (ParentName) values (@ParentName)`);

```

4.4 Wzorzec Repository

Tę obserwację o odpowiedniości rekordów z tabeli i instancji obiektów można uogólnić i przygotować warstwę pośredniczącą między aplikacją a bazą danych, dla której językiem komunikacji staną się obiekty i operacje na nich wykonywane – w prostym przypadku może być to wręcz interfejs typu CRUD (create, retrieve, update, delete).

Oddzielenie logiki aplikacji od szczegółów komunikacji z bazą danych spłaca się wtedy, kiedy okazuje się, że można wymienić implementację repozytorium bez potrzeby modyfikacji kodu aplikacji:

```

var mssql = require('mssql');

class ParentRepository {

  constructor( conn ) {
    this.conn = conn;
  }

  async retrieve(name = null) {
    try {
      var req = new mssql.Request( this.conn );
      if ( name ) req.input('name', name);

      var res = await req.query( 'select * from Parent' + ( name ? '
where ParentName=@name' : '' ) );

      return name ? res.recordset[0] : res.recordset;
    }
    catch ( err ) {
      console.log( err );
      return [];
    }
  }

  async insert(simpleParent) {

    if ( !simpleParent) return;
    try {
      var req = new mssql.Request( this.conn );
      req.input("Name", simpleParent.Name);

```

```

        var res = await req.query( 'insert into Parent (ParentName)
values (@Name) select scope_identity() as id');
        return res.recordset[0].id;
    }
    catch ( err ) {
        console.log( err );
        throw err;
    }
}

async update(simpleParent) {

    if ( !simpleParent || !simpleParent.ID ) return;

    try {
        var req = new mssql.Request(this.conn);
        req.input("id", simpleParent.ID);
        req.input("Name", simpleParent.Name);

        var ret = await req.query('update Parent set ParentName=@Name
where id=@id');

        return ret.rowsAffected[0];
    }
    catch ( err ) {
        console.log( err );
        throw err;
    }
}

}

async function main() {

    var conn = new
mssql.ConnectionPool('server=localhost,1433;database=foo;user
id=foo;password=foo');
    try {

        await conn.connect();

        var repo = new ParentRepository(conn);

        // pobierz wszystkie rekordy
        var items = await repo.retrieve();

        items.forEach( e => {
            console.log( JSON.stringify(e));
        });
    }
}

```

```
// pobierz rekord spełniający warunki
var item = await repo.retrieve('Parent55');
if ( item ) {
    item.Name = 'new name';
    // jeśli jest to go popraw
    var rowsAffected = await repo.update( item );

    console.log( `zmodyfikowano ${rowsAffected} rekordów` );
} else {
    item = {
        Name : 'Parent55'
    };
    // jeśli nie ma to go utwórz i zwróć identyfikator nowo
wstawionego
    var id = await repo.insert( item );
    console.log( `identyfikator nowo wstawionego rekordu ${id}` );
}

}

catch ( err ) {
    if ( conn.connected )
        conn.close();
    console.log( err );
}

}

main();
```